

MONO
HCD 32218

Great Hungarian Voices

HUNGAROTON
CLASSIC

MÁRIA GYURKOVICS

SOPRANO

MOZART

DON GIOVANNI

ROSSINI

IL BARBIERE DI SIVIGLIA

DONIZETTI

LUCIA DI LAMMERMOOR

LINDA DI CHAMOUNIX

DON PASQUALE

ERKEL

HUNYADI LÁSZLÓ

MEYERBEER

DINORAH

VERDI

RIGOLETTO

UN BALLO IN MASCHERA

FALSTAFF

OFFENBACH

LES CONTES D'HOFFMANN

MÁRIA GYURKOVICS

(1913–1973)

szoprán / soprano

- [1] W. A. MOZART: „*Verd meg, verd meg, jó Masetto / Batti, batti, o bel Masetto*” 3’41”
Don Giovanni (1. felv. / 1st Act) – Zerlina
- [2] G. ROSSINI: „*Hallottam szelíd szavát... / Una voce poco fa...*” 6’21”
A szevillai borbély / Il Barbiere di Siviglia (1. felv. / 1st Act) – Rosina
- [3] G. DONIZETTI: „*Mélységes, néma csend honolt / Regnava nel silenzio...*” 7’24”
Lammermoori Lucia / Lucia di Lammermoor (1. felv. / 1st Act) – Lucia, Alisa
- [4] G. DONIZETTI: „*Ha égett a könnyem... / Soffriva nel pianto...*” 6’22”
Lammermoori Lucia / Lucia di Lammermoor (2. felv. / 2nd Act) – Lucia, Ashton
- [5] G. DONIZETTI: „*Itt jön ő!... / Eccola!...*” 13’56”
„*Az ő hangjának édes zenéjét hallom!...*”
„*Il dolce suono mi colpi di sua voce!*”
Lammermoori Lucia / Lucia di Lammermoor (2. felv. / 2nd Act) – Lucia, Raimond
- [6] G. DONIZETTI: „*Ó, merre késik... / Ah! tardai troppo...*” (Cavatina) 4’55”
Linda di Chamounix (2. felv. / 2nd Act) – Linda
- [7] G. DONIZETTI: „*Ránézett most... / Quel guardo...*” 5’30”
„*Nem ismeretlen énekelem... / So anch’io la virtù magica...*”
Don Pasquale (1. felv. / 1st Act) – Norina
- [8] F. ERKEL: „*Ah, szememben mámor... / Ah, rapture and joy...*” (Cabaletta) 4’12”
Hunyadi László (3. felv. / 3rd Act) – Gara Mária
- [9] G. MEYERBEER: „*Lombon az árnyak... / Ombre légère...*” 7’03”
Dinorah (2. felv. / 2nd Act) – Dinorah
- [10] G. VERDI: „*Gualtier Maldè!...*” 4’52”
Rigoletto (1. felv. / 1st Act) – Gilda
- [11] G. VERDI: „*Kíváncsi rája... / Saper vorreste...*” 2’06”
Álarcosbál / Un ballo in maschera (3. felv. / 3rd Act) – Oscar

- [12] G. VERDI: „*Sul fil d'un soffio etesio... / Ó szép tündérek, gyertek már*” 4’00”
Falstaff (2. felv. / 2nd Act) – Annuska / Nanetta
- [13] J. OFFENBACH: „*Kís madárban, napsugárban / Les oiseaux dans la charmille..*” 5’01”
Hoffmann meséi / Les Contes d’Hoffmann (1. felv. / 1st Act) – Olympia
Összidő / Total time: 76’22”

Magda Tiszay – alt / contralto [3], **Sándor Svéd** – bariton / baritone [4],
György Littasy – basszus / bass [5]

Magyar Állami Operaház Kórusa / Hungarian State Opera Chorus [5]

Magyar Rádió Nőikara / Hungarian Radio Women’s Choir [12]

Magyar Rádió Énekkara / Hungarian Radio Chorus [13]

Magyar Rádió és Televízió Szimfonikus Zenekara / Budapest Symphony Orchestra

[1], [2], [6], [7], [9], [12], [13]

Magyar Állami Operaház Zenekara / Hungarian State Opera Orchestra

[3], [4], [5], [8], [10], [11]

Vezényel / Conducted by

László Somogyi [1], **András Kórodi** [2]–[5], **János Kulka** [6], [9], **Miklós Erdélyi** [7],

Vilmos Komor [8], [10], [11], **János Kerekes** [12], **Pál Varga** [13]

Magyar nyelven / Sung in Hungarian

Maria Gyurkovics (1913–1973), the great coloratura prima donna of Hungarian opera, was born in Budapest on 19th June 1913. Originally, however, she did not want to be a singer and was later unable to explain this aversion to a singing career.

She was still at grammar school when her beautiful voice was discovered, after which Györgyné Jászó (known as “Auntie Margaret”) taught her at the Senior Music School in Budapest. She was such a diligent, talented student that she completed three years’ study in half that time, at the end of which she applied to study in the Opera Department of the Academy of Music. Whilst at the Academy she took up a post in the local council of the capital’s 8th district, a secure position in which she wanted to remain for as long as possible. During her time at the council she completed her course at the music school and the first year in the Opera Department.

At the instigation of her teacher, Dr. Imre Molnár, she went for an audition with the then manager of the Opera House, László Márkus, and also sang for the directors of the Hungarian Association of Opera Lovers. On both occasions she sang Gilda’s aria, and both performances were a great success. The manager of the Opera House gave her his assurance that, if she completed her studies at the Academy and obtained her degree in opera singing, she would be given a post at his establishment.

At the same time, the Association of Opera Lovers granted her an allowance of 800 “pengős” on condition that she leave her job at the council and devote herself exclusively to studying singing.

At the end of April 1937, Maria met László

Márkus, the director of the Opera House, in the corridor of the Music Academy. He asked her if she knew the role of Gilda in *Rigoletto*, and when she blurted out, rather shocked, “Yes, I do”, he replied, „Good, because soon you will be singing it at the Opera House.”

She spent long days and nights learning the role. Then on 25th May 1937 her chance came, as the Association of Opera Lovers introduced their new discovery, Maria Gyurkovics, in a gala performance. This took place the day before her end-of-year examination at the Music Academy, so that effectively Maria’s examination consisted of her singing in *Rigoletto* at the Opera House. The success of her debut surpassed all expectations, and she was subsequently offered a number of contracts. The agent of Metro Goldwyn Mayer, the largest American film company, sought her out and offered her a five-year contract in Hollywood which stipulated that she would have to spend the first two years learning English, after which she could audition for parts in films. Maria turned down the contract in America; she loved her parents and did not want to be apart from them for such a long time. Instead she chose to accept a three-year contract at the Opera House. At the time this was considered quite lucrative, even very substantial, bringing her a monthly salary of 300 pengős in the first year, 500 in the second and 700 in the third.

Following her examination performance, reviews appeared which recounted in glowing terms the singer’s dramatic appearance on the opera scene. In one of these, Aladár Tóth wrote in the Pesti Napló newspaper:

“... Young Maria Gyurkovics is indeed a truly gifted coloratura singer, one whom we have so

far despaired of discovering among our young generation of singers. Her extraordinarily delicate, flexible soprano voice soars accurately and effortlessly into the high register, while she displays supreme control in her ornamentation. And beyond the voice itself she has a pleasing allure which is most fitting for the role of Gilda.” Now employed by the Opera House, Maria Gyurkovics – still a relative novice – once again enraptured opera goers with her interpretation of Gilda in *Rigoletto*. On 11th October 1937 the American Lawrence Tibbett, one of the greatest baritones of the time, made a guest appearance in *Rigoletto* in Budapest and sang opposite Maria, the new darling of the Opera House. It came as no surprise that the evening was a huge success; the inner circle had already eagerly awaited her examination performance, and this time people’s expectations were merely reinforced.

On 6th October 1938, the year after her successful debut, Maria played the part of Maria Gara in the performance of Erkel’s opera entitled *László Hunyadi*. This time she proved that, even at the beginning of her career, she was not just the queen of coloratura but an outstanding actress, an artist who put her heart and soul into her interpretations. She concentrated Maria’s terrible inner conflict into just a small number of hesitant movements and did it with such noble ease and dignity that in a few short minutes everybody was able to perfectly grasp the historical character’s tragic situation. At the same time the audience were overwhelmed by the intimacy of her singing throughout the performance.

There followed another year of outstanding triumphs. On 12th January 1939 Maria Gyurkovics gave her first performance as Rosina in Rossini’s

evergreen comic opera *The Barber of Seville*. Here she astonished audiences with all the splendour of her youth, the glittering shine of her silvery voice and her superb comic touch. Fresh and vivacious, she was cunning and at once reticent and coquettish, humorous and naive, nimble and clumsy. Musically brilliant, she was, in short, the Rosina’s Rosina.

On 26th May of the same year she appeared in the role of Annchen in *Der Freischütz*, following this on 10th December 1940 with her debut as Sophie in the opera *Der Rosenkavalier* by Richard Strauss.

Alongside her virtuosity as a coloratura singer, Maria Gyurkovics was one of the most outstanding exponents of belcanto and gave stunning performances in Mozart roles.

After two brilliant coloratura performances in Mozart, in the roles of the Queen of the Night and Konstanze, she appeared in the lyrical soubrette role of Zerlina in *Don Giovanni*, a role which she went on to sing for more than two decades. The following two quotations come from the numerous outstanding reviews which appeared during this time.

Imre Balassa, writing in the *Theatre* review: “Maria Gyurkovics is a born Zerlina – equally perfect in her appearance, voice and style.”

And musicologist Bence Szabolcsi, winner of the Kossuth Prize and the Herder Prize, put it thus: “I had the opportunity of enjoying the artist Maria Gyurkovics in all her glory in the main coloratura roles of the great Italian operas. As Gilda in *Rigoletto*, Lucia in *Lucia di Lammermoor*, Rosina in *The Barber of Seville* and Norina in *Don Pasquale* she displayed the full radiance of her voice in its virtuosic abilities, musicality and per-

forming artistry. Aladár Tóth said and wrote of her that after Erzsí Sándor's retirement it was she who ensured the continued high standard and world renown of Hungarian coloratura singing. The greatest danger and temptation for coloratura singers, both in Hungary and abroad, is that the sensual, sparkling radiance of their voices degrades in a decorative outwardness.

I can state that Maria Gyurkovics never fell victim to that temptation and never allowed technical mastery to cloud her artistic veracity or the deeper fires of her musical performance, never permitted the artificial nightingale of Andersen's well-known tale to get the better of her real, natural nightingale.

And in this she was a model for every performer."

There were relatively few coloratura sopranos who were not only superb in decorative cadences but could also give lyrical expression to deep, dark emotions. Maria expressed her opinion thus: "Composers embodied the most disparate kinds of people in the roles for coloratura sopranos. Unfortunately these ornamentations very often tempted singers into producing an exhibition of their virtuosity. This was a kind of performance which I always found strange. I always tried hard to express the inner content of the roles particularly in the cadences, since Rosina's happy laughter, Gilda's dreamy lyricism and the ravine cadences of the tragic Lucia are all different. To what extent I succeeded I am not qualified to say."

This was Maria Gyurkovics's artistic creed. There is no doubt that her magical voice, with its beautiful tone, was a contributory factor to her lyrical expression and intimate, noble singing.

Maria Gyurkovics reached the pinnacle of her career as a singer in *Lucia di Lammermoor*.

This splendid Donizetti opera had a long, slow road to popularity in Hungary. It was premiered in 1835 in the San Carlo Theatre in Naples. A relatively short time after, in 1840, it was given its first performance (in German) in Budapest, and this was followed in 1849 by the first performance in Hungarian. It was not, however, staged very often, and after performances were received indifferently it was withdrawn from the repertoire in the first decade of the 20th century, with no opera director willing to take the risk of reviving it in the wake of its failure. After a break of nearly 40 years the director Aladár Tóth restored it to the repertoire in the belief that Maria Gyurkovics, who was becoming more popular by the day and was at the height of her vocal ability, would bring success to the masterpiece.

The success of the revival on 30th April 1948 surpassed all expectations. In a feat which is at once the dream and the most difficult task of every coloratura soprano, Maria combined the virtuosity of singing Lucia with the legendary beauty of her dreamy Gilda. In this role she not only produced dazzling cadences and sang in competition with the flute, but also brought to life the tragic, romantic heroine of Walter Scott's novel whose love and indeed life is sacrificed in her brother's yearning for power.

The following is taken from the article entitled "Holy Madness" by Vilmos Somogyi, one of the reviews of the revival which was full of praise:

"Maria Gyurkovics in the leading role has now reached the pinnacle of her career. If Totti dal Monte is emotional and dramatic, Maria Gyurkovics is ethereally delicate. Her ethereal sounds

simply part company with reality. The madness scene depicts not messy, tangled chaos; on the contrary, you would say the confusion is bright and clear. Lucia happily endures everything which Fate deprives her of, and the scene is human. The virtuosity of the singing gave rise to such a storm of applause in the auditorium that the performance was accorded the rare title of 'a feast of the opera'. It was an atmosphere worthy of Naples." The great success of this debut in *Lucia di Lammermoor* was followed by *Don Pasquale*, and the huge success of both operas finally guaranteed that Donizetti's works would once again have a place in the Opera House repertoire.

Endre Gaál, known for his stern reviews, wrote of the performance of *Don Pasquale* that: "Maria Gyurkovics's silver, harp-like voice is an outstanding success in its virtuosity in the highest registers."

This is how the period is remembered in the book entitled *100 years of the Budapest Opera House*: "The renaissance of Donizetti in Budapest is linked to the name of Gyurkovics. It was specifically because of her that *Lucia di Lammermoor* was revived after an absence of decades, and it was through her that *Don Pasquale* finally became a success. Maleczky's superb performance as the old gentleman and Gyurkovics's cunning disguised as naivety made that performance into one of the greatest successes of the Fifties."

At the opening meeting of the Opera House company on 20th September 1947, Aladár Tóth said:

"I fully appreciate the golden days which the Opera enjoyed in the past, and I hold the great figures of that time, István Kerner and his col-

leagues, in the highest regard for teaching me that. I would also say that there is the same amount of greatness today as there was then. For if we have lost our Erzsi Sándor, we have gained Mihály Székely, our own Anna Báthy and Maria Gyurkovics, who is of European stature. And so I ask everyone to pamper these great artists so that we can keep them here in Hungary, and because they are very few and far between!"

On 25th December 1967, Maria Gyurkovics made her final appearance at the Erkel Theatre in the role of Mama Tschöll in *Dreimäderlhaus*. Originally this was not, of course, her role. The work was first staged by the Opera House on 1st December 1951 at the City Theatre (now the Erkel Theatre), and it was Médy's costume which Maria Gyurkovics, then at the height of her vocal powers and of her popularity, put on before going out to sing Schubert's melodies in her ringing, silvery tones. She sang the role for more than ten years, but a growing illness made performing increasingly difficult for her. This was something that neither audiences nor most of her singing partners knew anything about. In 1962 she celebrated 25 years at the Opera House with a tremendously successful performance in the role of Lucia di Lammermoor. But not long afterwards all her performances became difficult and a struggle for her. What had happened to the nimble-footed Rosina, János Vitéz's charming, waltzing French princess or the ever-bustling, artful Norina? It was a far cry from the days when she would sing, and then sing again, the most difficult virtuoso arias with playful ease at the request of the audience who would often applaud right through the intervals.

In the dressing room it was no longer the prepa-

rations for the part she was to play, the stage nerves, the cold sweats and the emotion which brought tears to her eyes; now it was dreadful pain. Every step meant suffering and agony, and it became more and more of a struggle for her to move so that the audience would not notice anything.

While she was playing Mama Tschöll in *Dreimäderlhaus* and as ever, in spite of the pain, performing encores of her sweet, sad duet with Tivadar Bilicsi, she was only capable of going on

stage after taking five or six of the strongest pain killers. And then came the time when not even this was possible. She appeared for the last time on 25th December 1967 and then retired inconspicuously.

On 28th October 1973, Maria Gyurkovics passed away after much suffering. A statue of Gilda by Miklós Borsos stands on her grave.

Dr. György Viola

English Translation by *Nigel Heavey*

Gyurkovics Mária (1913–1973) a magyar operaszínpad nagy koloratúr primadonnája 1913. június 19-én született Budapesten. Eredetileg nem akart énekesnő lenni, s később sem tudta megmagyarázni, miért idegenkedett az énekesi pályától.

Még gimnáziumba járt, amikor felfigyeltek szép hangjára. A Székesfővárosi Felső Zeneiskolában Jászó Györgyné (Margit néni) lett az énektanára. Mária oly tehetséggel és szorgalommal tanult, hogy másfél év alatt három osztályt végzett és ezek befejezése után a Zeneakadémia operatanszakára iratkozott be. Eközben hivatalt vállalt a VIII. kerületi előjáróságban, és ezt a biztos állást sokáig nem is akarta feladni. A hivatal mellett végezte tanulmányait, még az operatanszak első évét is.

Tanára, dr. Molnár Imre közbenjárásával próbát énekelt az Operaház akkori igazgatójánál, Márkus Lászlónál, és ezenkívül énekelt a Magyar Operabarátok Egyesülete vezetőségének is. Mindkét alkalommal Gilda áriáját énekelte nagy sikerrel. Az Operaház igazgatója biztosította, ha befejezi zeneakadémiai tanulmányait és megszerzi operanékesi diplomáját, meglesz a helye a színházban.

Az Operabarátok Egyesülete pedig évi 800 pengő ösztöndíjat utalt ki részére azzal a feltétellel, hogy otthagyja a hivatalt és kizárólag énektanulmányaira foglalkozik.

1937. április végén Mária a Zeneakadémia folyosóján találkozott Márkus Lászlóval az Opera igazgatójával, aki megkérdezte: tudja-e a Rigoletto Gilda szerepét? Mária kissé megdöbben és hirtelenében így válaszolt: „Igen, tudom”. „Akkor jó – mondta az igazgató – mert rövidesen sor kerül rá, hogy az Operaházban élénekelje.”

Éjt nappalá téve tanulta a szerepet. Az Operaházban 1937. május 25-én lépett fel, az Operabarátok Egyesülete díszelőadás keretében mutatta be fiatal felfedezettjét: Gyurkovics Máriát. Ez egy nappal a Zeneakadémia évvizsgája előtt történt, így tulajdonképpen az operaházi Rigoletto volt Mária igazi vizsgaelőadása.

Bemutatkozása minden várakozást felülmúló sikerrel járt. Több szerződést kínáltak fel neki. Felkereste például a legnagyobb amerikai filmgyár, a Metro Goldwyn Mayer impresszáriója, és öt éves hollywoodi szerződést ajánlott fel, amely szerint az első két évben nyelvet kellett volna tanulnia, a harmadik évtől pedig filmszerepeket vállalnia. Mária azonban nem fogadta el az amerikai szerződést. Szerette szüleit, nem akart tőlük ilyen hosszú időre megválni. Inkább az Operaház három évre szóló szerződése mellett döntött, amely abban az időben igen előnyösnek számított. Az első évben havi 300, azután 500, majd 700 pengőt kapott, ez bizony akkor hatalmas gázi volt.

A vizsgaelőadás után megjelent kritikák is lelkes hangon számolnak be az üstökösként feltűnt énekesnő bemutatkozásáról. Tóth Aladár például így írt a Pesti Naplóban:

„... ez a fiatal Gyurkovics Mária olyan vérbeli koloratúrtaletum, amilyenre a fiatalabb énekes generációban eddig hiába vártunk. Rendkívül finom, hajlékony, tisztán és kellemesen csengő szopránja könnyedén szokik fel a háromvonalas oktávba, a díszített énektechnikának pedig máris fölényes ura. Énekéből azonkívül nem hiányzik valami vonzó bár, amely jól illik Gilda szerepéhez.” Ezután, már mint az Operaház tagja, a kezdő Gyurkovics Mária újra a Rigoletto Gildájaként hódította meg a közönséget. 1937. október 11-én

az akkori idők egyik legnagyobb baritonistája, az amerikai Lawrence Tibbet vendégszerepelt Budapesten a Rigolettóban, partnernője az Operaház új üdvöskéje, Mária volt. Hatalmas sikere nem volt meglepő, a bennfentesek már vizsgaelőadását is nagy érdeklődéssel várták, az újabb előadás csak megerősítette a hozzáfűzött reményeket.

A sikeres bemutatkozás utáni évben, 1938. október 6-án alakította először Gara Máriát Erkel Hunyadi László című operájában. Már ekkor, pályakezdő korában bebizonyította, hogy nem csak a koloratúréneklés királynője, hanem kiváló színésznő, szerepeit szívvel-lélekkel megformáló művész is. Mária szörnyű belső küzdelmével mindössze néhány tétova mozdulattal jelezte, olyan nemes egyszerűséggel és méltósággal, hogy a pár perces némajátékból mindenki tökéletesen megértette e történelmi hősnő tragédiáját. Bensőséges énekeivel pedig minden alkalommal elérkeztetette hallgatóságát.

A következő év újabb fényes diadal. Gyurkovics Mária 1939. január 12-én mutatkozott be Rosinaként, Rossini örökéletű vígoperájában, a sevillai borbélyban. Fiatalságának teljes pompájával, ezüstségű hangjának szikrázó fényével, remek komikai vénájával ámulatba ejtette a közönséget. Tűzről pattant, ravasz, zárkózott és kacér, furfangos és naiv, talpraesett és gyámoltalan volt. Zeneileg briliáns, egyszerűen: a Rosinak Rosinája. Még ugyanez év május 26-án A bűvös vadász Annuska szerepében lépett színpadra, majd 1940. december 10-én Richard Strauss: A rózsalovag című operája Sophie szerepében mutatkozik be.

Gyurkovics Mária a bravúr-koloratúra mellett a belcanto egyik legkiválóbb reprezentánsa is volt,

így Mozart-szerepekben is nagyszerű teljesítményt nyújtott.

Két parádés Mozart-koloratúraszóló, az Éj királynője és Konstanze után lírai szubrett szerepben a Don Giovanni Zerlinájaként lépett színpadra, és ezt a szerepét több mint két évtizeden át énekelte. Az ez idő alatt megjelent számtalan felső fokozatú kritika közül kettőből idézek.

A Színház című lapban így írt Balassa Imre:

„Gyurkovics Mária született Zerlina. Megjelenésében, hangban, stílusban egyformán mintaszűrű.”

Szabolcsi Bence Kossuth-díjas, Herder-díjas zenetudós így vélekedik:

„Gyurkovics Mária művészetét a maga teljességében a nagy olasz operák nagy koloratúrszerepeivel volt alkalmas élvezni. A Rigoletto Gildájája, a Lammermoori Lucia, A sevillai borbély Rosinája, a Don Pasquale Norinája egész fényében megragoygatta hangjának virtuóz képességeit, muzikalitását, ábrázoló tehetségét. Tóth Aladár mondta és írta róla, hogy Sándor Erzsi visszavonulása óta ő mentette meg a magyar koloratúréneklés magas színvonalát, világhangját. A koloratúréneklésnek nálunk is, külföldön is az a legfőbb veszélye és kísértése, hogy dekoratív külsőséggé fokozza le a hang érzéki és csillámló ragyogását.

Gyurkovics Mária, elmondhatom, ennek a kísértésnek sohasem esett áldozatul, nem engedte, hogy a technikai fölény elhomályosítsa nála a művészi igazság és a zenei ábrázolás mélyebb tüzeit, hogy Andersen híres meséjének gépcsalogánya az ő természetes és igaz csalogánya fölébe kerekedjék.

És ezzel maradt példája minden előadóművészeknek.”

A koloratúrszopránok között aránylag kevés olyan énekesnő akadt, aki nemcsak a díszes kadenciákban csillog, hanem líraian tud mély, árnyalt érzelmeket kifejezni. Mária így vallott erről: „A zeneköltők a koloratúrszerepekben a legkülönbözőbb embertípusokat állították színpadra. Sajnos ezek a díszítések az énekeseket igen gyakran csak bravúrkészségük csillogtatására csábították. Számomra ez a fajta előadás mindig idegen volt. Mindig arra törekedtem, hogy különösen a kadenciákban fejezzem ki a szerep belső tartalmát, mert más Rosina vidám kacagása, vagy Gilda ábrándos lórája, és más a tragikus sorsú Lucia őrjöngő kadenciája. Hogy ez mennyire sikerült, nem én vagyok hivatott elmondani.” Nos, ez volt Gyurkovics Mária művészi hitvallása. Nem kétséges, hogy a lírai kifejezést, a bensőséges, nemes éneklést megkönyvitte számára varázsos, szép színű hangja.

Gyurkovics Mária énekművészi pályájának csúcspontját a Lammermoori Luciában érte el.

Ez a remek Donizetti-opera hazánkban lassan és nehezen vált népszerűvé. Ősbemutatója 1835-ben volt a nápolyi San Carlo Színházban. Aránylag rövid idő múlva, 1840-ben Pesten is bemutaták német nyelven, majd 1849-ben a Nemzeti Színházban magyarul. Keveset játszották. A századforduló utáni első évtizedben közönyösen fogadott előadások miatt lekerült a műsorról, hiszen a bukástól tartva egyetlen operaigazgató sem vállalta a felújítással járó kockázatot. Közél 40 évi szünet után Tóth Aladár igazgató iktatta a műsorba, bízva abban, hogy az egyre népszerűbbé váló, hangja teljében lévő Gyurkovics Mária sikerre viszi ezt a remekművet.

Az 1948. április 30-i felújítás sikere minden várakozást felülmúlt. Mária legendás szépségű ábrán-

dos Gildájához méltó módon társult – minden koloratúrszoprán álma és legnehezebb feladata – Lucia bravúros éneklése. Ebben a szerepében nemcsak káprázatos kadenciákat produkált, nemcsak versenyt énekelt a fuvolával, hanem a Walter Scott-regény tragikus sorsú, romantikus hősnőjét is életre keltette, akinek tiszta szerelme, sőt élete, bátyja hatalomvágyának áldozata lesz. A felújításról ódákat zengő kritikákból Somogyi Vilmos „Szent örületben” címmel írott cikkét idézem:

„A főszereplő Gyurkovics Mária most érkezett pályafutásának csúcására. Ha Tóti dal Monte-érzéki és drámai, Gyurkovics Mária éteriien könnyed. Ezek az éteri hangok már elszakadnak a realitástól. Az örülési jelenet nem a torzonborz, kusza összevisszaságot mutatja, ellenkezőleg, azt mondhattánk, ez a zavarodottság derült és világos. Lucia boldogan átéli mindazt, amitől a sors megfosztotta, a jelenet emberi. Az énekbravúr olyan viharos tetszést robbantott ki a nézőtéren, hogy az előadást ritka »operainnappé« emelte. Nápolyban lehetett ilyen hangulat.”

A Lammermoori Lucia nagy sikerű bemutatóját rövidesen követte a Don Pasquale, és a két felújítás hatalmas sikere eldöntötte, Donizetti művei végre újból helyet kapnak az Operaház műsorrendjén.

A Don Pasquale előadásairól az igen szigorú kritikáiról közismert Gaál Endre ezt írta: „Gyurkovics Mária ezüstös hárfahangja háromvonalas régiók bravúrhangjaiban is pompásan érvényesült.”

A Budapesti Operaház 100 éve című könyv így emlékezik erről az időszakról: „Gyurkovics nevéhez kapcsolódik Donizetti budapesti reneszánsza. Évtizedek után kifejezetten az ő kedvéért vették

elő a Lammermoori Luciát, és vele ért be végre a Don Pasquale is sikerdarabbá. Maleczky pompás öregura és Gyurkovics rafinériát tettető naivitása ezt az előadást az ötvenes évek legnagyobb sikereinek egyikévé tette.”

Tóth Aladár 1947. szeptember 20-án az Operaház megnyitó társulati ülésén az alábbiakat mondta:

„Én igazán megértem az Opera régi fénykorát, és a legnagyobb tisztelettel vagyok a kor nagyjai, Kerner István és társai iránt, akiktől annyit tanultam. Mégis azt mondom, most is van annyi nagyságunk, mint régen. Ha nincs Sándor Erzsink, van Székely Mihályunk, Báthy Annánk, és Gyurkovics Mária is európai nagyság. Azért kérek mindenkit, dédelgesse ezeket a nagy művészeket, hogy itthon tarthassuk őket és mert ezekből mindig nagyon kevés van!”

Gyurkovics Mária 1967. december 25-én lépett fel utoljára az Erkel Színház Három a kislány előadásán Tschöll mama szerepében.

Eredetileg természetesen nem ez volt az ő szerepe. A Három a kislányt az Operaház 1951. december 1-jén hozta színre a Városi Színházban (ma Erkel Színház) és természetesen az akkor hangja teljében, népszerűsége tetőfokán lévő Gyurkovics Mária Médy jelmezét öltötte magára, és ezüstös csilingeléssel dalolta Schubert melódiáit. A szerepét Mária több mint tíz évig énekelte, de elhatalmasodó betegsége egyre nehezebbé tette számára a fellépést. A közönség, de még partnereinek nagy része is, mit sem tudott erről.

1962-ben a Lammermoori Lucia címszerepében még tomboló sikerrel ünneplik 25 éves operaházi jubileumát. De nem sokkal ezután már nehezzé, küzdelmessé válik minden fellépése. Hová lett a táncos lábú Rosina, a János vitéz keringőző, bájos Francia királykisasszonya, vagy a folyton sürgő-forgó, csalafinta Norina? Messze jártak már azok az idők, amikor a legnehezebb bravúráriákat játszi könnyedséggel megismételte, gyakran még a szüneteket is áttapsoló közönség kívánságára.

Az öltözőben immár nem a szerepre készülés, a lámpaláz, a drukok vagy a siker, a meghatottság öröme csal szemébe könnyeket, hanem az izonyatos fájdalom. Minden lépés szenvedést, kínt hozott, és egyre nehezebb küzdelem volt számára úgy mozogni, hogy a közönség ne vegyen észre semmit.

Ekkor már Tschöll mamát játszotta a Három a kislányban, és fájdalmi ellenére kedves, szomorúkas duettjét Bilicesi Tivadarral mindig megismételte, akkor is, ha az utolsó időkben csak őt-hat legerősebb fájdalomcsillapítóval volt képes egyáltalán színpadra lépni. S ezután eljött az idő, hogy így sem. 1967. december 25-én lépett fel utoljára, majd minden feltűnés nélkül, csendesen visszavonult.

Gyurkovics Mária hosszú szenvedés után, 1973. október 28-án hunyt el. Sirján Borsos Miklós Gilda-szobra áll.

Dr. Viola György

1 ZERLINA
 Verd meg, verd meg, jó Masetto,
 Zerlinádat, ó, csak verd meg!
 Várok, mint a pajkos gyermek,
 Mint a kis báránynak vár!
 Ó, Masetto, verd Zerlinádat,
 Üsd a vállam, üsd a hátam!
 Meg ne sajnálj, üss csak bátran!
 Mossa könnyem édes öklöd,
 S érje csók, ha bánt, ha fáj!
 Verd meg, verd meg, jó Masetto *stb.*
 Látom, látom, nincsen szíved!
 Egyszer nézz rám, drága párom,
 Csak te kellesz, minden áron,
 Árva szívem várva vár!

2 ROSINA
 Hallottam szelíd szavát,
 Mely elbűvölt engemet,
 Elragadta szívemet,
 Ah, Lindoro, ez te voltál!
 Ah, Lindoro, szeretlek,
 Csak te érted ver a szívem!
 Bár ellenzi gyámatyám,
 Végül is csak nevetek,
 És hű kedvesem karján
 Céloimat elérhetem.
 Ah, Lindoro, szeretlek
 Csak érted ver a szívem!
 Én oly szelíd vagyok, nyájas és szemérmes,
 Hű, engedelmes, szelíd és szerelmes,
 A jóra hajtható, könnyen tanítható, árnítható.
 De ha megbántani kívánnak engemet,
 Akkor vipera vagyok.
 És minden fortélyjal, amíg én engedek,
 Gyözni fogok!

ZERLINA
 Batti, batti, o bel Masetto,
 la tua povera Zerlina;
 starò qui come agnellina
 le tue botte ad aspettar.
 Lascierò straziarmi il crine,
 lascierò cavarmi gli occhi:
 e le care tue manine
 liete poi saprò baciar.
 Batti, batti, o bel Masetto
 Ah, lo vedo, non hai core:
 pace, pace, o vita mia!
 In contento ed allegria
 Notte e di vogliam passar,
 Sì, notte e di vogliam passar, *ecc.*

ROSINA
 Una voce poco fa
 qui nel cor mi risuonò;
 il mio cor ferito è già,
 e Lindor fu che il piagò.
 Sì, Lindoro mio sarò;
 lo giurai, la vincerò.
 Il tutor ricuserà,
 io l'ingegno aguzzerò.
 Alla fin s'accetherà
 e contente io resterò..
 Sì, Lindoro mio sarò;
 lo giurai, la vincerò.
 Io sono docile, – son rispettosa,
 sono obbediente, – dolce, amorosa;
 mi lascio reggere, – mio fo guidar.
 Ma se mi toccano – dov'è il mio debole,
 sarò una vipera – e centro trappole
 prima di cedere – farò giocare.

3 LUCIA

Mélységes, néma csend honolt
 Fekete felleges éjen,
 És csak egy homályos holdsugár
 Fénylött fakó-fehéren..
 Egyszerre sóhaj szállott át halkan az éjszakán,
 És ekkor, ekkor ott, a víz vizínén..
 Feltűnt a szellem, az árny, ah!
 Valamit mintha mondana, ajka mozog, szóra nyílvá
 Holt karját tárja énfelém, mintha magához hívna!
 Némán ott állt és hirtelen eltűnt, akár a szél ,ah!
 És az előbb oly tiszta víz piros lett, mint a vér!

ALISA

Ó, ég! Megértem. Ez intő előjel,
 Légy óvatos! Ha így nem vigyázol,
 Lucia, drágám, nem érted?

Szerelmedért az életeddel játszol!

LUCIA

Ő a fénye az életemnek,
 És a bajban, ez ad új erőt!

Akkor, midőn oly lángolón
 Itt megfogadta százszor,
 Bármerre járjon, bárhol,
 Ő vár örökre rám, örökre rám.
 Elszállt a kínzó bánatom,
 Örömmé vált a könnyem árja,
 S új fény gyúlt borús homályra,
 Nap fénye vihar után!

ALISA

Ah!

Könnyes, keserves órák,
 Szörnyű szenvedések várnak rád,
 Könnyes, keserves óráknak szenvedése vár,
 Mondj le, drága szívem, mondj le róla!

LUCIA

Ah!

Akkor, midőn oly lángolón
 Itt megfogadta százszor, *stb.*

LUCIA

Regnava nel silenzio alta la notte e bruna,
 colpia la fonte un pallido raggio di tetra
 luna... quando un sommesso gemito
 fra l'aure udir si fe';
 ed ecco, ecco, su quel
 margin, ah, l'ombra mostrarsi a me! Ah!
 Qual di chi parla, muoversi il labbro su
 Vedeo, e con la mano esame chiamarmi
 A sè pareo. Stette un momento immobile,
 Poi ratta dileguò...

E l'onda pria sì limpida di sangue rosseggiò,

ALISA

Chiari, oh Dio! Ben chiari e tristi
 Nel tuo dir presagi intendo!

Ah! Lucia, Lucia,
 desisti da un amor così tremendo.

LUCIA

Egli è luce a' giorni miei,
 e conforto al mio penar.

Quando, rapito in estasi
 del più cocente ardore,
 col favellar del core
 mi giura eterna fè,
 in estasi del più cocente ardore,
 gli affanni miei dimentico,
 gioia diviene il pianto...
 Parmi che a lui d'accanto
 Si schiuda il ciel per me.

ALISA

Ah!

Giorni d'amaro pianto ah!
 s'apprestano per te,
 sì, sì giorni, d'amaro pianto.
 Ah! Lucia, ah! desisti.

LUCIA

Ah!

Quando rapido in estasi
 del più cocente ardore *ecc.*

4 LUCIA
Ha égett a könnyem, ha fájt is a bánat,
De szép volt az élet, mert várhattam őt!
De így, már a kínos halál vár reám,
Ha másé a szív, mely enyém volt, enyém csupán!

ASHTON

Elcsőbított téged, a szívért ígérte,
És te a fivérére meztagsadtad érte.

LUCIA

Ó, Isten!

ASHTON

De hála az égnek, hogy más nőt kíván,
S te nem futsz az álnok, a hűtlen után!

LUCIA

Ó, jaj, most sívár az élet,
Most másé a szíve,
Mely enyém volt csupán, enyém volt csupán!

ASHTON

Elcsőbított téged, a szívért ígérte,
Te pedig a véred meztagsadtad érte!
De hála az égnek, hogy más nőt kíván,
S te már nem futsz a hűtlen,
Te már nem futsz a hűtlen, az álnok után!

LUCIA

Mi van kint?

ASHTON

A nép kint éljenez, ujjongva jönnek!

LUCIA

Mi történt?

ASHTON

Megjött a férjed.

LUCIA

Mily borzadás futott keresztül rajtam!

ASHTON

És vár reád az esküvő.

LUCIA

A sírom, a sírom, az vár majd rám!

ASHTON

Sokunknak döntő ez óra!

LUCIA

Szédülök, nem látok!

LUCIA

Soffriva nel pianto, languiva nel dolore,
la speme, la vita riposi in un cor.
L'istante di morte è giunto per me.
Quel core infedele ad altra si diè.

ENRICO

Un folle t'accese, un perfido amore;
tradisti il tuo sangue per vil seduttore.

LUCIA

Oh Dio!

ENRICO

Ma degna del cielo ne avesti mercè;
quel core infedele ad altra si diede.

LUCIA

Ahimè! L'istante tremendo è giunto per me! Sì.
Quel core infedele
ad altra si diede.

ENRICO

Un folle t'accese, un perfido amore;
tradisti il tuo sangue per vil seduttore.
Ma degna del cielo ne avesti mercè;
quel core infedele ad altra si diede,
altra si diè, un folle t'accese, un perfido amore.

LUCIA

Che fia..

ENRICO

Suonar di iubilo... Senti la riva?

LUCIA

Ebbene?..

ENRICO

Giunge il tuo sposo.

LUCIA

Un brivido mi corse per le vene!

ENRICO

A te s'appresta il talamo!

LUCIA

La tomba a me s'appresta!

ENRICO

Ora fatale ...è questa!

LUCIA

Ho sugli occhi un vel.

ASHTON

Nézd csak, ha Vilmos meghal,
Úgy Máriára száll a trón Angliában...
A pártomat ma üldözik,
S az életem veszélyben...

LUCIA

Ó, én félek!

ASHTON

Nincs senki más, ki segíthetne rajtam,
Csak Artúr...

LUCIA

És én most? És én most?

ASHTON

Meg kell hogy mentsél!

LUCIA

Ó, bátyám!

ASHTON

Hozzá kell menned!

LUCIA

Megesküdtem másnak!

ASHTON

Tartozol ezzel!

LUCIA

Ó..

ASHTON

Ne kérsz!

LUCIA

Ó, ég! Ó, ég!

ASHTON

Hogyha elhagysz és elárulsz,

Döntöttél az életemről,

Szégyenteljes végzetemről,

Mert fejemre vár a bárd!

Álmaidban visszajárok,

Véres árnyam szór majd átkot,

Egyre látod azt a bárdot,

Mely halálosan talált!

LUCIA

Nézz le rám, atyám az égben,

Nézd a könnyem, a szenvedésem!

Senki sincs a földön, égen,

Kit ma nagyobb csapás talált!

ENRICO

M'odi... Spento è Gugliermo,
ascendere vederemo il trono Maria.
Prostrate è nella polvere
la parte ch'io seguita.

LUCIA

Ah, io tremo!

ENRICO

Dal precipizio Arturo può sottrarmi,
sol egli.

LUCIA

Ed io? ed io?

ENRICO

Salvarmi devi!

LUCIA

Enrico!

ENRICO

Vieni allo sposo.

LUCIA

Ad altri giurai.

ENRICO

Devi salvarmi.

LUCIA

Ma..

ENRICO

Il devi!

LUCIA

Oh ciel! oh ciel!

ENRICO

Se tradirmi tu potrai,

la mia sorte è già compita.

Tu m'involi onore e vita,

tu la scure appresti a me.

Ne'tuoi sogni mi vedrai,

ombra irata e minacciosa;

quella scure sanguinosa,

starà sempre innanzi a te!

LUCIA

Tu che vedi il pianto mio,

tu che leggi in questo core,

se respinto il mio dolore,

come in terra, in ciel non è,

Szenvedésem véget érjen,
Adj erőt, nyugalmat nékem,
Én ma már csak jónak érzem,
Szépnek látom a halált.

ASHTON

Újra látod majd a bárdot,
Mely halálosan talált!

5] RAIMOND

Itt jön ő!

VENDEGEK

Szentséges Isten!

Mintha sírból jönne!

LUCIA

Az ő hangjának édes zenéjét hallom!...

Ó, ezt a hangot régen szívembe zártam...

Ó, Edgar! Én visszatértem! Ó, Edgar..

Ó, Edgarom édes! Nézd visszatértem,

Szöktem az ellenség kezéből, az ellenségtől!..

Úgy fázom, hideg fut rajtam át!...

Reszket a testem... üljünk le ott...

Forrás tövében üljünk le úgy, mint hajdan..

Itt, forrás tövében, jöjj úgy mint hajdan

Ó, jai!...megjelent újra a szellem,

Elváltasz tőled!... ó, jai, ó, jai,

Edgarom!... Edgarom... Ah!

Nézd, a szellem! Nézd a szellem szíjjelválaszt!

Jer, arra fussunk, Edgar, oltárhoz menjünk!

Rózsákkal várnak! Mily égi hangok szólnak!

Mondd, halod drágám? Ah! Énekel már a kórus!

Ah!... Szól már a kórus,

Hát menjünk az esküvőre!... Ó, boldog óra

Ó, Edgar, ó, Edgar, ó, boldog óra!

Ó, mily szép álom, mily mámor!

Tömjénfüst árad... lobog a fáklya lángja,

Csillog a fénye, itt van a lelkész,

Nyújtsd ide a kezed!

Ó, boldog óra! Ó, drága!

A párod lettem és párom lettél,

Férjem vagy, drágám, én és asszonyod mindhalálig!

tu mi toglì, eterno Iddio,

questa vita disperata...

io son tanto sventurata

che la morte è un ben per me.

ENRICO

Mi vedrai ombra irata, minacciosa

quella scure sanguinosa.

RAIMOND

Eccola!

CORO

Oh giusto cielo!

Par dalla tomba uscita!

LUCIA

Il dolce suono mi colpi di sua voce!

Ah quella voce m'è quei nel cor discesa!

Edgardo! Io ti son resa;

Edgardo! ah Edgardo mio!

Sì, ti son resa!

Fuggita so da' tuoi nemici..

Un gelo mi serpeggia nel sen..

Trema ogni fibra, vacilla il piè!

Presso la fonte meco t'assidi alquanto..

Sì, presso la fonte meco t'assidi.

Ohimè! Sorge il tremendo fantasma

E ne separa! Ohimè! ohimè!

Edgardo, Edgardo! ah il fantasma,

il fantasma ne separa! Qui ricovriamo,

Edgardo! A piè dell'ara... Sparsa è di rose.

Un'armonia celeste, di', non ascoltì?

Ah! l'inno suona di nozze!

Ah! Ah! Ah! l'inno di nozze!

Il rito per noi s'appresta, oh me felice!

Edgardo, Edgardo, oh, me felice!

Oh gioia che si sente e non si dice.

Ardon gl'incensi, splendon le sacre faci,

splendon intorno... Ecco il ministro!

Porgimi la destra... Oh lieto giorno!

Oh lieto! Alfin son tua, alfin sei mio!

A me ti dona un Dio.

VENDÉGEK

Szánd meg, Uram, Isten, szánd meg,
Uram, légy irgalmas, szánd meg őt!

LUCIA

Már többé el nem válunk, ó, mennyei álom!
Egymással élünk szépen, drágám!
Álom és mámor, csak álom, édes mámor
És csók vár majd reánk!

Hulass a síri ágyra
Itt lenn majd könnyet értem,
Míg lelkem fönn a mennyben
Könyörög egyre lelkedért...
Szorongva várom az ajkad
Megbocsátó szavát!

VENDÉGEK

Keserű könnyem árja
Lelkemben egyre ég majd,
Megszakad szívem, látva
Boldogtalan szegényt.

LUCIA

Ah!
Hullass a síri ágyra *stb.*

6 LINDA

Ó, merre késsik, úgy várom, mért
Nem jön már ez édes találkozásra,
ó, hol vagy, drága Carlóm?
Ne tudja senki, hogy mennyit tűrök érted
(még ő se lássa azt).
Mily drága zálog ez a sok kis virág,
Mily jó a szíve, mert ilyen jó, ily gyengéd,
Szeretem én is szívből.
Semmink nincs, csak sok-sok ál munk,
És az a vágy, hogy egyszer az
ismeretlen festő majd csillagokig ér,
mert szíve gazdag,
de jegyesének lenni ez már boldog érzés.

Ó, lelkem fénylő csillaga,
A sorsot százszor áldom,
Hogy te lettél a párom,
Ez, hidd el, oly csodás!

CORO

Ambi in crudo stato!
Di lei, Signore, di lei pietà!
LUCIA
Ogni piacer più grato...
Sì, ogni, piacere mi fia con te diviso
Del ciel clemente un riso
La vita a noi sarà.

Spargi d'amoro spinto
Il mio terrestre velo,
Mentre lassù nel cielo
Io pregherò, pregherò per te...
Al giunger tuo soltanto
Fia bello il ciel per me!
CORO

Più raffrenore il pianto
Possibile, non è.
Vita d'amaro pianto
Serba il rimorso a me.

LUCIA

Ah!
Spargi d'amoro spinto *ecc.*

LINDA

Ah! tardo troppo, e al nostro favorito
convegno io non trovai il mio diletto Carlo...
E chi sa mai quant'egli avrà sofferto!
(ma non al par di me.) Pegno d'amore
questi fior mi lascio! Tenero core!
E per quel core io l'amo: unico di lui bene.
Poveri entrambi siamo:
viviam d'amor, di speme.
Pitore ignoto ancora,
egli s'innalzerà co' suoi talenti-
sarò sua sposa allora.
Oh, noi contenti!

O luce di quest'anima,
delizia, amore e vita!
La nostra sorte unita,
in terra il ciel sarà.

Ó, jöjj, add nékem szívedet,
Hogy szívem már ne fájjon,
Mert boldogságom, álomom
Csak te vagy, senki más.

Ó, lelkem fénylő csillaga *stb.*

Csak érted élek, csak téged várlak,
Te vagy a párom, és senki más.
Ah! jöjj, mert várok rád,
Ah! jöjj, várlak.

7 NORINA

„Ama tekintet a lovag
Szíve közepébe talált,
térdre hullott s így szóla:
az Ön lovagja vagyok.
S ama tekintetben oly sok volt
a Paradicsom mennyei édességéből,
hogy Riccardo lovagot
teljesen leigázta a szerelem,
s megesküdött, hogy soha másra
nem gondol már többé.”
Hahaha!

Én is jól ismerem bűvös erejét
egy pillantásnak, a kellő időben s helyen,
én is tudom, hogyan kell perzselni
a szíveket lassú parázson.
Egy futó mosolynak
is jól ismerem hatását,
a hazug könnyét,
s a hirtelen epekedését.
Ismerem ezer módját
a szerelmes csalafintaságnak,
a kellemét s könnyű eszközeit
a szív rabul ejtésének.
Egy futó mosolynak *stb.*
Én is jól ismerem a bűvös módszert,
hogyan kell szerelmet kelteni,
ismerem a hatást, ó, igen,
hogyan kell szerelmet kelteni.
A fejem csupa vad ötlet,

Deh, vieni a me, riposati
su questo cor che t'ama,
che te sospira e brama,
che per te sol vivrà!

O luce di quest'anima ecc.

Vieni al mio core che te sospira,
Che per te solo, sì, sol vivrà,
Sì, sol per te, vieni,
Sì, per te vivrà, vieni!

NORINA

„Quel guardo il cavaliere
in mezzo al cor trafisse;
piego il ginocchio e disse:
Son vostro cavalier.
E tanto era in quel guardo
sapor di paradiso,
che il cavalier Riccardo,
tutto d'amor conquiso,
giurò che ad altra mai
non volgeri ail pensier.”
Ah, ah! Ah, ah!

So anch'io la virtù magica
d'un guardo a tempo e loco,
so anch'io come si bruciano
i cori a lento fuoco;
d'un breve sorrisetto
conosco anch'io l'effetto,
di menzognera lagrima,
d'un subito languor,
Conosco i mille modi
dell'amorose frodi,
i vezzi e l'arti facili
per adescare un cor.
D'un breve sorrisetto *ecc.*
So anch'io la virtù magica
Per ispirare amor,
Conosco l'effetto, ah! sì,
ah! sì, per ispirare amor,
Ho testa bizzarra,

Fürge vagyok, eleven,
Szeretek ragyogni,
s szeretem a tréfát.
Ha dühbe gurulok
ritkán ismerek határt,
de a haragom mosolyra
éppoly gyorsan vált.
Bizarr az elmém,
■**e** jó a szívem. Ah!
Én is fel tudom izzítani
a szíveket lassú parázson,
egy futó mosolynak is
ismerem jól a hatását *stb.*
Bizarr az elmém,
fürge vagyok és eleven,
ragyogni szeretek és
szeretem a tréfát, ah!
Eleven eszem van,
s szeretem a tréfát *stb.*

8 MÁRIA

Ah, szememben mámor, s öröm ragyog,
hevül a lelkem, boldog vagyok!
Karomba zárom szerelmemet,
édes üdvbe szívem,
lelkem beléremeg!
Ma minden álmom beteljesül,
a vágy viharja lecsendesül,
minden vágyam teljesül,
a vad vihar lecsendesül, ah!
Szememben mámor, *stb.*

9 DINORAH

Lombon az árnyak,
Lebegve szállnak,
De nem jön ő,
Nem, nem, nem!
Nem jön a párom,
Hiába várom,
Ő nem jön már,

Son pronta, vivace,
brillare mi piace,
mi piace scherzar.
Se monto in furore
di rado sto al segno,
ma in riso lo sdegno
fo presto a cangiar.
Ho testa bizzarra,
ma core eccelente. Ah!
So anch'io come si bruciano
i cori a lento fuoco:
d'un breve sorrisoetto
conosco anch'io l'effetto, *ecc.*
Ho testa bizzarra,
son pronta e vivace,
brillare mi piace,
mi piace scherzar, ah!
Ho testa vivace,
mi piace scherzar, *ecc.*

MÁRIA

Ah, rapture and joy shine in my eyes,
My soul rejoices, I am happy!
I embrace my love,
my heart and soul tremble
in this sweet bliss!
Today all my dreams have come true,
the storm of desire has subsided,
all my desires have come true,
the wild storm has subsided, ah!
the wild storm has subsided, ah!
There is rapture in my eyes, *etc.*

DINORAH

Ombre légère
Qui suis mes pas,
Ne t'en va pas!
Non, non, non!
Fée ou chimère
Qui m'est si chère,
Ne t'en va pas!

Nem, nem, nem.
Lombra, ha nézek,
Les rám a végzet:
Szomorú tánc
Vár ott rám,
Ah! ott vár
Rám a magány!

Várom a hajnal
Pirkadatán!
S táncosom csak
Az árny, a magány!
Körülem árnyak
Fátylai szállnak,
Övék e dal
S táncol az éj
Szívemnek mély
Árnyaival.

Ah! a dal nekem beszél!
Ah! vagy tán a szél?

Lombon az árnyak *stb.*

Hol a szív, kire vártam?
Már oltárhoz álltam?
Vagy csak hittem én?
Vagy csak hittem, ah,
Hogy szíve enyém?
Hol van ő? Merre jár?
Elrejtik az árnyak,
Elrejtik az éj.
Jöjj közelebb hozzám,
Jöjj ide, ne félj!
Ó, jöjj, kósza árny!
Oly egyedül járok,
Oly bús a magány!
Csak a bánat vár rám,
Csak a gond, csak az éj,
Ne hagyj el!

Non, non, non!
Courons ensemble,
J'ai peur, je tremble
Quand tu t'en vas
Loin de moi!
Ah! Ne t'en vas pas!
Ne t'en va pas!

A chaque aurore
Je te revois,
Ah! Reste encore,
Danse à ma voix!
Pour te séduire
Je viens sourire,
Je veux chanter,
Approche-toi!
Viens, réponds-moi,
Chante avec moi!

Ah! Réponds! *Bis*
Ah! C'est bien! *Bis*

Ombre légere *etc.*

Sais-tu bien
Qu'Hoël m'aime?
Et qu'aujourd'hui
Meme Dieu
Va pour toujours
Bénir nos amour?
Le sais-tu? Le sais-tu?
Mais tu prends la fuite!..
Pourquoi me quitter?
Quand ma voix t'incite?
Pourquoi me quitter?
La nuit m'environne!
Je suis seule, hélas!
Ah! Reviens, sois bonne!
Reviens! Reviens!
Ah! C'est elle!

Ah! Mért futsz el tőlem,
Ó, mért menekülsz?
A szív csupa vágy,
S a vágy csupa tűz!
Lombon az árnyak *stb.*

La, la, la, la, táncolj!
La, la, la, la, tánkra
vár ott egy árny!
Ah, ah, ah, ah!

10] GILDA

Gualtier Maldè, így hívnak hát, te drága,
Édes boldogságom, álmainnak álma!
Zengje hát a lomb, az ág
Szép nevednek dallamát!
Szélnek szárnyán járja át
Ezt a drága éjszakát!
Ó e név mily szép, mily lágy,
Benne cseng a boldogság,
Érted éget csak a vágy,
Tiszta szívvel várok rád!
Zengje hát... *stb.*

11] OSZKAR

Kíváncsi rája,
Mi álruhája?
De tiltja grófunk,
Hogy róla szóljunk!
Oszkár tudja,
De nem mondja!
Tra la la la la la ...

A tréfát én
Jól érteném,
De ajkam néma,
Egy szót se szólna,
Es senkinek
Se mondja meg!

Ah! Méchante,
Est-ce moi que l'on fuit ?
Ah! Méchante,
Est-ce moi que l'on fuit ?
Ombre légere... *etc.*

La, la, la, la, danse !
La, la, la, la,
Reste avec moi !
Ah! Ah! Ah! Ah!

GILDA

Gualtier Maldè! Nome di lui sì amato,
Ti scolpisci nel core innamorato!
Caro nome che il mio cor
festi primo palpar,
le delizie dell'amor
mi dei sempre rammentar!
Col pensier il mio desir
A te sempre volerà,
e fin l'ultimo sospir,
caro nime, tuo sarà.
Col pensier, *ecc.*

OSCAR

Saper vorreste
Di che si veste,
Quando l'è cosa
Ch' ei vuol nascosa.
Oscar lo sa,
Ma nol dirà,
Tra là là là là
Là là là là.

Pieno d'amor
Mí balza il cor,
Ma pur discreto
Serba il segreto.
Nol rapirà
Grado o beltà,

Tra la la la la...
Oszkár tudja,
De nem mondja!
Tra la la la tra la la la!

12 ANNUSKA
Ó, szép tündérek, gyertek már,
Itt várlak csendben, várlak,
Bujkál a szellő s oly sok szárny
Susog a berkek árnyán.

Virágok, súgjatok halkan,
Egy lány virágimát,
Ébressze föl a dallama
Az égi varázs szavát.

TÜNDÉREK

A hűvös éjben
A táj is alszik mélyen,
Csak szellő zizzen halkan,
S a zsongó ének messze száll.

ANNUSKA

Az édes harmat árja száll,
Hol száz virág virágozott,
Viszik a kelyhek illatát
A boldog éjszakába.

Tavaszi lilium magból
Szemérmes pára árad,
Szerelmes élet álma
Mit ér e szűz magányban.

Viola kelyhek viszik,
Varázsos enyhet ád,
Szerelmes mámort, s oly vágyón
Izleli mézét a szád.

TÜNDÉREK

Most gyertek lassan, szépen,
Halkan, ne üssünk zajt.
Amott a tölgynél körben
Lejtsük a táncot majd.

ANNUSKA

Oly vágyón szívja a mézét a száj!

Oscar lo sa,
Ma nol dirà,
Tra là là là là
Là là là là.

NANETTA
Sul fil d'un soffio etesio
Scorrete, agili larve;
Fra i rami un baglior cesio
D'alba lunare apparve.

Danzate! e il passo blando
Misuri un blando suon.
Le magiche accoppiando
Carole alla canzon.

LE FATE

La selva dorme e sperde
Incenso ed ombra; e par
Nell'aer denso un verde
Asilo in fondo al mar.

NANETTA

Erriam sotto la luna
Scegliendo fior da fiore,
Ogni corolla in core
Porta la sua fortuna.

Coi gigli e le viole
Scrivan de' nomi arcani,
Dalle fatate mani
Germogliano parole,

Parole illuminate
Di puro argento e d'or,
Carni e malie. Le Fate
Hanno per cifre i fior.

LE FATE

Moviam ad una ad una
Sotto il lunare albor,
Verso la quercia bruna
Del nero Cacciator.
NANETTA
Le Fate hanno per cifre i fior.

13 OLYMPIA

Kis madárban napsugárban
zeng a dal, szerelmes lány,
és e hang zeng minden lányban,
és e hang zeng minden lányban, a vágy!

A lányban a vágy! Ah!
Ez zeng az egész világban,
ezt zengi Olympia! Ah!

... Ez zeng az egész világban *stb.* Ah!
... Ezt zengi Olympia! *stb.* Ah!

Mind e hang a földön égen,
oly titokszerű varázs,
visszhang kél a lány szívében,
visszhang kél a lány szívében, a vágy!

A szívében a vágy! Ah!
A lányban a vágy zenél benn,
ezt zengi Olympia! Ah!

... A lányban a vágy zenél benn *stb.* Ah!
... Ezt zengi Olympia! Ah!

OLYMPIA

Les oiseaux dans la charmille
dans les cieux l'astre du jour
tout parle à la jeune fille
tout parle à la jeune fille d'amour!

Ah tout parle d'amour!
Ah voilà la chanson gentille
la chanson d'Olympia! Ah...

... Voilà la chanson gentille, *etc.* Ah!
... C'est la chanson d'Olympia, *etc.*

Tout ce qui chante et résonne
Et soupire tour à tour,
Émeut son cœur qui frissonne,
Émeut son cœur qui frissonne d'amour!

Ah! tout parle d'amour! Ah!
Voilà la chanson mignonne,
la chanson d'Olympia. Ah!...

... Voilà la chanson mignonne, *etc.* Ah!
... C'est la chanson d'Olympia, *etc.*

AAD

Recording producers: Dóra Antal [3]–[5], Zoltán Hézszer [1], [2], [4]–[13]

Balance engineers: Endre Radányi [3]–[5], Judit Lukács [4]–[13]

Edited by Judit Lukács

Recorded at Hungarian Radio before 1959 [1]–[9], [12]–[13], and at Hungaroton Studio in 1953 [10], [11]

Front cover: Mária Gyurkovic (Photo by Kálmán)

Design: Miklós Juhász

Booklet editor: Enikő Gyenge

This Compilations © 2003 HUNGAROTON RECORDS LTD.

CD is manufactured by Sony DADC in Austria

GREAT HUNGARIAN VOICES

MÁRIA GYURKOVICS

(1913–1973)

soprano

[1]	W. A. MOZART: „ <i>Batti, batti, o bel Masetto...</i> ” Don Giovanni (1st Act) – Zerlina	3'41"	[7]	G. DONIZETTI: „ <i>Quel guardo... So anch'io la virtù magica...</i> ” Don Pasquale (1st Act) – Norina	5'30"
[2]	G. ROSSINI: „ <i>Una voce poco fa...</i> ” Il Barbiere di Siviglia (1st Act) – Rosina	6'21"	[8]	F. ERKEL: „ <i>Ah, rapture and joy...</i> ” (Cabaletta) Hunyadi László (3rd Act) – Gara Mária	4'12"
[3]	G. DONIZETTI: „ <i>Regnava nel silenzio...</i> ” Lucia di Lammermoor (1st Act) – Lucia, Alisa	7'24"	[9]	G. MEYERBEER: „ <i>Ombre légère</i> ” Dinorah (2nd Act) – Dinorah	7'03"
[4]	G. DONIZETTI: „ <i>Soffriva nel pianto...</i> ” Lucia di Lammermoor (2nd Act) Lucia, Ashton	6'22"	[10]	G. VERDI: „ <i>Gualtier Maldè!...</i> ” Rigoletto (1st Act) – Gilda	4'52"
[5]	G. DONIZETTI: „ <i>Eccola!...</i> ” „ <i>Il dolce suono mi colpi di sua voce!</i> ” Lucia di Lammermoor (2nd Act) – Lucia, Raimond	13'56"	[11]	G. VERDI: „ <i>Saper vorreste</i> ” Un ballo in maschera (3rd Act) – Oscar	2'06"
[6]	G. DONIZETTI: „ <i>Ah! tardai troppo...</i> ” (Cavatina) Linda di Chamounix (2nd Act) – Linda	4'55"	[12]	G. VERDI: „ <i>Sul fil d'un soffio etesio...</i> ” Falstaff (2nd Act) – Nanetta	4'00"
			[13]	J. OFFENBACH: „ <i>Les oiseaux dans la charmille...</i> ” Les Contes d'Hoffmann (1st Act) – Olympia	5'01"

Total time: 76'22"

Magda Tiszay – contralto [3], Sándor Svéd – baritone [4], György Littasy – bass [5]

Hungarian State Opera Chorus [5], Hungarian Radio Women's Choir [12], Hungarian Radio Chorus [13]
Budapest Symphony Orchestra [1, 2, 6, 7, 9, 12, 13], Hungarian State Opera Orchestra [3, 4, 5, 8, 10, 11]

Conducted by

László Somogyi [1], András Kórodi [2–5], János Kulka [6, 9], Miklós Erdélyi [7], Vilmos Komor [8, 10, 11],

János Kerekes [12], Pál Varga [13]

Sung in Hungarian

AAAD This Compilation
 © 2003 HUNGAROTON RECORDS LTD.
<http://www.hungaroton.hu/>
 e-mail: classic@hungaroton.hu

Notes in English and Original Texts
 Magyar nyelvű ismertetővel és szöveggel